

14.3x31.06	1	עמוד 27	כתורת	ישראל היום!	26/10/2021	79221292-4
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790						

קול קורא

העמקה בסיפורה של חנה סנש, התחקות אחר הקסם של "קופיקו" ונבירה בחייו האישיים של הרצל • "הסכת הספרנים" של הספרייה הלאומית מספק הנאה רבת-תחומית

ביקורת הסכת | אריאל בולשטיין

שבהם, וכששומעים את המשך התיאור מפיו, מבינים שהכינוי "גיהינום" ממש אינו מופרז. יש שיראו בני-גוד הזועק בין שני פניו של הרצל דווקא השלמה – או במילים של ד"ר אלכס ביין, הביוגרף החשוב של מייסד הציונות המדינית, "העם היהודי חב חוב גדול של תודה לנישואיו האומללים של הרצל".

"הסכת הספרנים" נפתח בפרק על חנה סנש, לציון מאה שנים להולדתה. ד"ר חזי עמיאור, אוצר אוסף יש-ראל בספרייה הלאומית, מספר בו על ילדותה כתלמידה מחוננת בבודפשט, עלייתה לארץ שלוותה בפשרות

כואבות, כמיהתה לאהבה שמעולם לא מומשה, ולבסוף ההחלטה הרת הגורל לחזור לאירופה במלחמת העולם השנייה כדי להציל יהודים. יתרון נוסף של ההסכת הוא בעיבוי הסיפור המושמע באפשרות להעמיק ולגלות עוד ועוד צדדים של גיבורת הפרק. לחיצה על קישורים מעלה את התצלומים של חנה סנש ואת התעודות האישיות שלה, מהי ברות מימי לימודיה בבית הספר החק"לאי לבנות, ומזוודה שעממה באה לארץ ישראל, והסיפור הופך מוחשי.

הארכיון של סנש, שכולל גם את כתבי היד של שיריה, יומנים והתכתבות ענפה עם משפחתה ועם אחי רים, ושני פריטים מצמררים שנמצאו בכיס שמלתה לאחר הוצאתה להורג (שיר אחרון שכתבה בהונגרית ופתק פרידה שכתבה לאמה), נרכש ממש לאחרונה. בשנת 2020 יצרה הספרייה הלאומית קשר עם משפחת סנש, וכן עם אורי ומידית אייזן, תושבי אר"י זונה, שניאותו בגדיבותם לסייע בהי עברת הארכיון לספרייה הלאומית.

בשונה מהפרקים על הרצל וסנש, בהסכת שמוקדש לקופיקו אין דרמות גדולות, אבל יש לא מעט תובנות על היווצרות של דמות יסוד בתרבות ישראלית צעירה. במהלך השיחה של ורד ליוניירושלמי עם נגה ברק, בתה הבכורה של הסופרת תמר בורנשטיין-לור, הן מתחקות אחרי דרכו של סמל השוככות האנרכיסטי לרפי הספרים, למרקעי הטלוויזיה ולבמות התיאטרון. מתברר שהיוניק של הקוף החצוף לצמרת לא היה קל – קופיקו התקדם מדמות ספרותית לכוכב טלוויזיה למגינת ליבה של הסופרת, שחששה מאוד ממה שעשוי לקרות לו במעבר מהספר להמחזה טלוויזיונית, ואחר כך למותג תקשורתי מסחרי. נוסף על פרפראות נחמדות (הידעתם שעין גנים, מקום מגוריו של קופיקו, היא שכונה אמיתית בפתח תקוה, ובעבר מושב עובדים ראשון שהוקם בארץ ישראל, ערש החלוציות ומקום ייסוד ההסתדרות?), ליוניירושלמי וברק מנסות להבין מאילו מרכיבים בנויה ספרות ילדים מוצלחת, וכיצד נוצרת אופנה ספרותית שאת הדיה שר מעים עד היום. המתכון, מתברר, אינו ודאי אפילו 70 שנים אחרי הולדת הקוף והסדרה.

אבל עם התוצאה קשה להתווכח: זה אחד המקרים הבולטים בספרות הישראלית שבו הורים וילדים, סבים וסבתות ונכדים, וכנראה גם נינים, גדלו על אותה דמות ספרותית.

ההנאה הקרובה ביותר להנאה מקריאת ספרים? ככל הנראה, האזנה לפודקאסט, או הסכת בעברית צחה, על ספרים, סופרים וספרות. במובן זה, סדרת ההסכתים החדשה של הספרייה הלאומית, המתהדרת בשם גנרי משהו, "הסכת הספרנים", מבטיחה ומקיימת – ההנאה שיפיקו ממנה המאזינים בזכות השילוב של ספרות, אמנות והיסטוריה מרובה ורבגונית.

שבעת פרקי הסדרה שהתפרסמו עד כה מספקים טעם מהמגוון נושאים מרתקים, החל מנפתולי תולדות כתבי

היד המרהיבים של ספרי התנ"ך של יהודי סוריה ("כתרי דמשק"), דרך הסודות שמאחורי שירי נעמי שמר וכלה בחגיגת 70 שנה לספרי "קופיקו" מאת תמר בורנשטיין-לור. לדברי ורד ליוניירושלמי, מגישת "הסכת הספרנים", מטרתו של הפודקאסט היא הנגשה וחשיפה לציבור של אוצרות הארכיונים והאוספים הייחודיים ששמורים בספרייה הלאומית. במכמני הספרייה מצויים פריטים נדירים וכי תבי יד מיוחדים, ולעיתים כל שדרוש הוא לאפשר לאוספים לדבר בקולם. עם זאת, ההסכת הוא מדיום קפריזי: כדי לרתק את המאזינים, שנתונים בכל עת תחת מתקפה של גירויים אחרים, נחוץ לייצר אצלם עקומת עניין עולה. בדומה לקולנוע, קשה לעשות זאת בלי תסריט מדויק ומר קפד. בעצם, בהיעדר הממר הוויזואלי, לאמנות התסריטאות בפודקאסט חשיבות מכופלת.

"בכל פרק שאורכו כחצי שעה אני משוחחת עם ארכיונאי, היסטוריון או

בן משפחה של יוצר שארכיונו שמור בספרייה, ובמהלך השיחה אנחנו מגלים זוויות חדשות ומפתיעות על האני שים והאוספים הכי מעניינים שנמצאים בספרייה", מסבירה ליוניירושלמי. "הערך המוסף של הסכת הספרנים גלום בצורה הנפתח בפני המאזינים להיכרות אישית עם גיבורי התרבות שלנו ועם ההיסטוריה היהודית והיש ראלית דרך יומנים אישיים, מכתבים וכתבי יד אחרים". כוחם המופלא של יומנים ומכתבים בא לידי ביטוי בפרק השביעי בסדרה, המוקדש לדמותו של תאודור הרצל. ליוניירושלמי ומידענית הספרייה הלאומית גליה ריצ'לר-גרבלי עוסקות בו בחייו האישיים של הרצל, ומגלות זווית קצת אחרת של חוזה המדינה – פחות איש העולם הגדול ויותר אדם מתייסר, מתוסכל ופגוע. הן מסירות מן הרמות המוכרת לכאורה לכל ישראלי את השריון של עיתונאי שנון ומדינאי דגול, ומספרות על המכתבים שבהם שיתף הרצל את הוריו בקשייו המשפחתיים, על הערצתו לאמו ועל גורלם העצוב של שלושת ילדיו פאולינה, הנס וטרודה, שמתו בנסיבות טרגיות. מעל לכל, חלופת המכתבים בין תאודור לאש-תו ג'ולי מגלה את הדרמה של נישואים שעולים על שרטון ויוצרים גיהנום טובעני של מצבים נפשיים רועים. "אני מודה לאלוהים שהצלחתי עד כה לשמור על שליטתי העצמית", כתב הרצל באחד מהכואבים

פשרות כואבות. חנה סנש

הספרייה הלאומית | הסכת

צילום: לע"מ